

Interesešu konflikta (godprātības) regulējuma reforma: no aizliegumiem uz atbildību

25.02.2026

Godprātība kā sistēma: interesešu konflikta regulējuma reforma Latvijā

Konteksts:

Esošais regulējums ir spēkā jau vairāk kā 23 gadus.

Tas ir grozīts vairāk kā 37 reižu.

Vidēji, 1-2 reizes gadā!!!!

Lai gan daļa grozījumu veikti, lai pielāgotos OECD, ES un citiem starptautiskajiem standartiem, praksē regulējums bieži attīstījies “case-based” jeb reaģējot uz konkrētiem incidentiem.

Tas nozīmē, ka aiz daudziem jauniem ierobežojumiem un pantu precizējumiem stāv konkrēti gadījumi un publiski skandāli, nevis sistēmisks risku izvērtējums.

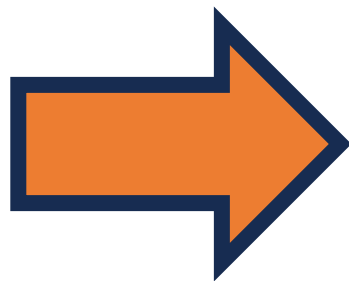
Rezultātā regulējums kļuvis detalizēts, fragmentēts un balstīts aizliegumos, nevis vienotā risku pārvaldības loģikā.

Godprātība kā sistēma: interesešu konflikta regulējuma reforma Latvijā

Kāpēc?

- ☐ Legālisma dominance
- ☐ Ētiskās refleksijas trūkums
- ☐ Izvairīšanas no atbildības
- ☐ Reakcija uz skandāliem

Regulējums attīstījās legālisma un incidentu ietekmē — detalizējot aizliegumus, nevis veidojot kultūru, kurā amatpersonas un vadītāji uzņemas atbildību par ētisku un riskos balstītu lēmumu pieņemšanu

"Šis stāsts ir ar jau zināmu bārdu," saka Korupcijas novēršanas un apkarošanas biroja (KNAB) pārstāvis . Iestāde regulāri pārbauda iepirkumus, kuros uzvar firmas, taču iznākums vienmēr viens – nekāda interešu konflikta.

uzsver, ka likums neliedz mēra ģimenei piedalīties publiskajos iepirkumos. Taču amatpersona nedrīkst piedalīties lēmšanā, kas varētu ietekmēt uzvarētāju.

Un – vismaz uz papīra – mērs to nekad nav darījis. "Viņš nav ne lēmis par iepirkuma uzvarētāju, ne piedalījies lēmuma pieņemšanā par iepirkuma komisijas iecelšanu. Faktiski viņš ir distancējies no šiem iepirkumiem," uzsver

**Korupcijas novēršanas un apkarošanas birojs (KNAB) nav
konstatējis interešu konfliktu ministra un SIA
līdzīpašnieka rīcībā
saistībā ar iepakojuma depozīta sistēmas ieviešanu**

Kā DB uzzināja KNAB, lēmums šajā lietā ir pieņemts un KNAB priekšnieks Jēkabs Straume to varētu parakstīt trešdien, 9. maijā. Jau iepriekš KNAB vērsa uzmanību, ka likuma *Par interešu konfliktu novēršanu valsts amatpersonu darbībā* administratīvo aktu izdošanas ierobežojumi neattiecas uz Ministru kabineta locekļiem, kad tie piedalās ārējo normatīvo aktu vai politisko lēmumu pieņemšanā.

Taujājot pēc ministra viedokļa, ministrijas preses sekretāre : otrdien norādīja, ka uz ministru nekāds interešu konflikts neattiecas, jo likums *Par interešu konfliktu novēršanu valsts amatpersonu darbībā* nosaka, ka ierobežojumi neattiecas uz ministriem, kas pieņem politiskus lēmumus un piedalās ārējo normatīvo aktu pieņemšanā.

Godprātība kā sistēma: interesešu konflikta regulējuma reforma Latvijā

Mērķis:

pāreja no “**uz noteikumiem balstītas**” pieejas
uz “**riskos balstītu**” pieeju

“Mazāk aizliegumu – vairāk atbildības”

Jaunā pieeja – riskos balstīta sistēma

- Interesešu konflikts vērtējams katrā konkrētā situācijā, nevis pēc universāla aizlieguma principiem;
- Primārais mērķis – novērst riskus, nevis formāli fiksēt pārkāpumus;
- Iestādes vadītājs izvērtē un pieņem lēmumu, balstoties uz interesešu konflikta nepieļaujamības un vispārējiem ētikas principiem.

Godprātība nav amata privilēģija, tā ir valsts darba pamatvērtība

- Likuma prasības attiecināmas uz visām valsts pārvaldē nodarbinātām personām, ne tikai “amatpersonām”;
- Pamatprincips: ja pildi valsts deleģētās funkcijas vai rīkojies valsts uzdevumā – tev jāievēro augstākie uzvedības standarti;
- Vienlīdzīgi standarti visiem – stiprina sabiedrības uzticēšanos.

Likuma aizliegumi

**Augstākās
amatpersonas**

Iekšējā kontrole

- Iestādes vadītāja lēmumi
- Risku novēršana

Disciplināratbildība

Iestāžu darbinieki

No administratīviem sodiem uz disciplināriem pasākumiem

Iestādes vadītāja loma

- Vadītājs ir atbildīgs par iekšējās kontroles sistēmu interešu konfliktu pārvaldībai;
- Iestādes vadītājam jāizstrādā un jānodrošina iekšējie noteikumi, apmācības, interešu konflikta deklarēšanas kārtība;
- Vadītājam jāspēj pamatot, kā riski tiek novērsti vai mazināti;
- KNAB var sodīt vadītāju, ja sistēma netiek nodrošināta.

KNAB jaunā loma

- No individuālo pārkāpumu izmeklētāja → uz institucionālās integritātes uzraugu;
- Uzraudzīs iekšējās sistēmas kvalitāti, nevis tikai sodīs par formāliem pārkāpumiem;
- Saglabā sodīšanas pilnvaras augstākām amatpersonām un ievēlētām personām, izņēmuma gadījumos varēs sodīt arī zemāka līmeņa amatpersonas.

Disciplināratbildības mehānisms

- Iestādē nodarbinātajiem interešu konflikta pārkāpums → disciplinārsods, nevis administratīvais sods;
- Administratīvā atbildība saglabājas tikai:
 - ievēlētām amatpersonām;
 - augstākā līmeņa vadītājiem;
 - izņēmuma gadījumos arī zemāka līmeņa amatpersonai
- Mērķis ir panākt efektīvāku un kontekstuālāku reakciju uz pārkāpumiem.

Ieguvumi

- Mazāk birokrātijas, vairāk atbildības;
- Pieeja ļauj ņemt vērā iestāžu specifiku un amata riskus;
- Vienlīdzīgi noteikumi visiem valsts pārvaldē nodarbinātajiem;
- Stiprina vadības kultūru un iekšējo atbildību;
- KNAB resursi koncentrējas uz būtiskāko;
- Pilnvērtīgāka atbilstība OECD un ES integritātes standartiem.

Iespējamie riski un to vadība

Risks	Risinājums
Vadītāju kompetence vērtēt riskus	Apmācības, metodiskie materiāli, praktiski piemēri un gadījumu analīze
Vienotas prakses trūkums	KNAB vadlīnijas, konsultatīvā platforma, regulāras koordinācijas tikšanās
Sabiedrības uztveres risks ("mīkstināšana")	Skaidra komunikācija par atbildības pārbīdi un pastiprināšanu
Pārejas posma neskaidrības/nedrošība	Pilotprojekti, pakāpeniska ieviešana, pārejas periods
Pārmērīga subjektivitāte lēmumos	Skaidri riska vērtēšanas kritēriji, dokumentēšanas pienākums
Vadītāju nevēlēšanās uzņemties atbildību	Atbildība skaidri nostiprināta likumā un uzraudzības mehānisms
Iekšējās kontroles formāla ieviešana ("ķeksīša pieeja")	Regulāri atbilstības novērtējumi (<i>on site</i> pārbaudes)
Atšķirīga interpretācija dažādās iestādēs	Labās prakses apmaiņa un centralizēta metodiskā atbalsta sistēma
Nepietiekami resursi iekšējās sistēmas izveidei	Resursu optimizācija, centralizācija
Nodarbināto neizpratne par jauno pieeju	Plašas apmācības, ētikas diskusijas, vadības komunikācija

Reformas filozofija

Uzticēšanās. Atbildība. Integritāte.

Mēs neatceļam kontroli, bet padarām to gudrāku.

Mēs uzticamies, bet prasām no vadītājiem lielāku iesaisti un atbildību.

Paldies!

Gods pār varu!

Citadeles iela 1, Rīga, LV-1010, Latvija
Tālrunis: +371 6735 61 61
past@knab.gov.lv
www.knab.gov.lv
Mobilā lietotne "Ziņo KNAB"

